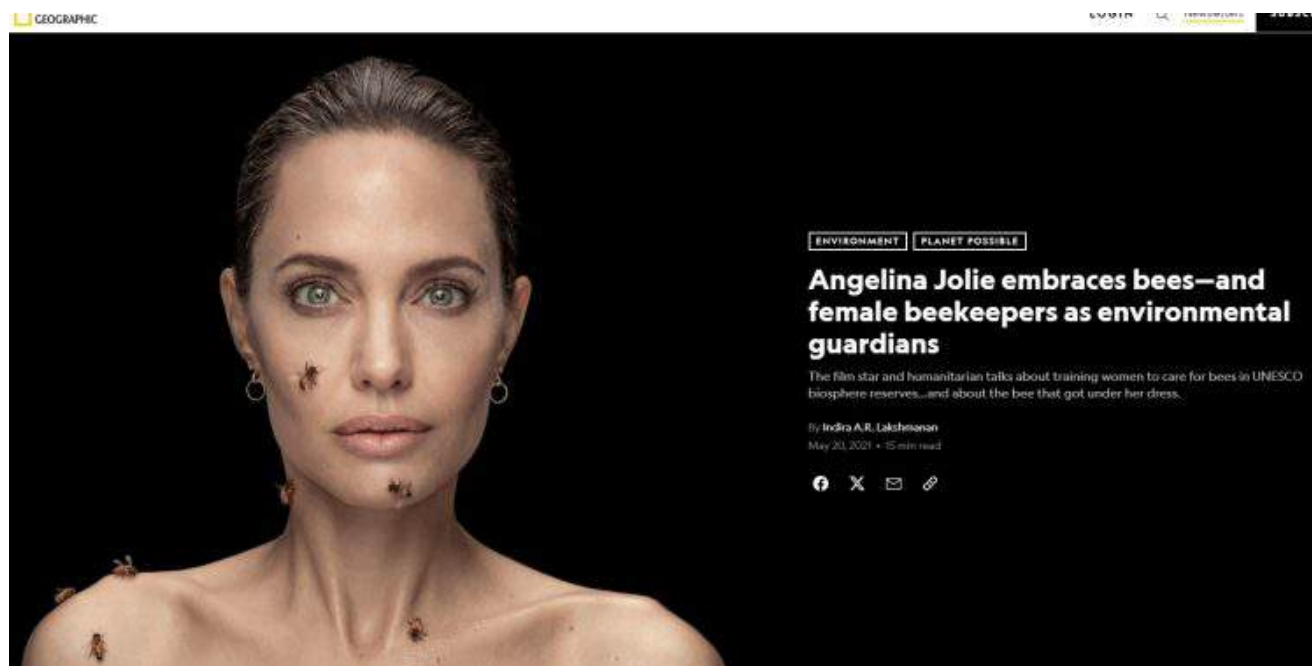

Kako to da pčelinjakom dominira ženski spol, a pčelarstvom muški: povijest, sadašnjost i budućnost žena u pčelarstvu

 dobarzivot.net/kako-to-da-pcelinjakom-dominira-zenski-spol-a-pcelarstvom-muski-povijest-sadasnjost-i-buducnost-zena-u-pcelarstvu/

Prema općim svjetskim statistikama trećina pčelara su žene, no kao u brojnim drugim sferama i u pčelarstvu nad njima je “stakleni strop”. I u Hrvatskoj i u drugim zemljama one su rijetko u vodstvu pčelarskih udruženja i organizacija. Zoran dokaz tome je da su u Hrvatskom pčelarskom savezu, nacionalnoj organizaciji koja ove godine broji 7000 članova i kojom predsjedava Dražen Kocet, samo 2 žene među 126 povjerenika za pčelarstvo na popisu na njihovoj [službenoj web stranici](#). A u predsjedništvu, upravnom niti nadzornom odboru Hrvatskog pčelarskog saveza nema niti jedne žene.

U pčelarskom sektoru žene Europske unije žene se susreću s istim izazovima kao i u druge poljoprivrednice: žene su većinska radna snaga u poljoprivredi, bilo na obiteljskim gospodarstvima ili radeći za druge, ali se i dalje suočavaju s diskriminacijom kad su u pitanju visina plaća, vlasništvo nad zemljom i stokom, sudjelovanje u tijelima donošenja odluka i pristup resursima, kreditima i tržištu.

UNESCO-v program Žene za pčele

UNESCO je 2021. godine pokrenuo 5-godišnji pilot program „Žene za pčele“ koji ima za cilj podržati i žene i oprašivače. U program je uključeno 50 žena iz zona zaštićenih biorezervata u svijetu iz Bugarske, Kambodže, Kine, Etiopije, Francuske, Rusije, Slovenije, Perua, Indonezije i Ruande. U Francuskoj, Kambodži, Sloveniji i Etiopiji ove žene sudjeluju na treninzima o održivom pčelarenju te o tome kako se profesionalno baviti pčelarstvom kako bi od toga mogle živjeti. Projekt se provodi u partnerstvu s francuskim kozmetičkim gigantom Guerlainom, a „kuma“ i zaštitno lice projekta je glumica, filmska režiserka i humanitarka Angelina Jolie. Očekivanja su projekta da će ovih 50 žena do 2025. godine brinuti o novih 2.500 pčelinjih zajednica. Računamo li da u jednoj pčelinjoj zajednici bude 20 do 50 tisuća pčela, to znači da će one brinuti o cca 125 milijuna pčela.

Medijsko lice programa Angelina Jolie zdušno je podržala projekt: za Svjetski dan pčela 2021. godine pozirala je za ***National Geographic*** dok joj po licu i dekolteu šeću pčele, a prošle je godine sudjelovala na pčelarskom tečaju u Kambodži.

„Kad žena stekne vještine i znanje, ona instinktivno pomaže drugima i prenosi im to znanje“, objasnila je Angelina Jolie zašto očekuje da će ovaj program imati veliki utjecaj u svim zemljama u kojima će se edukantice UNESCO-vog programa educirati.

Watch Video At: <https://youtu.be/BxxFnEPjeXs>

Angelina Jolie na pčelarskoj radionici u Kambodži

Pčelarstvo je za u ruralnim područjima idealna djelatnost kojom žene mogu stvoriti prihod za sebe i obitelj, iako nisu stekle obrazovanje, nemaju zemlje, farme niti svoje usjeve. Relativno je jeftino i lako početi se baviti pčelarstvom, a nije niti fizički i vremenski prezahtjevno. Žene mogu voditi pčelinjake samostalno, uz dodatnu pomoć tijekom sezonskog posla vrcanja

meda. Ostale aktivnosti, poput pregledavanja zajednica u pčelinjaku, uzimanja peluda, propolisa, voska ili matične mliječi mogu raditi same i uz druge poslove. U posljednje vrijeme sve je popularnije urbano pčelarstvo, kojim se bavi mnogo žena s ciljem da doprinesu opstanku pčela koje su ključne za opstanak ljudi i zbog toga što o oprašivanju ovisi trećina proizvodnje hrane i zbog toga što doprinose očuvanju bioraznolikosti. U siromašnim zemljama svijeta, poput Nigerije, žene se uključuju u pčelarstvo u borbi protiv gladi, siromaštva i uništavanja prirodnih resursa. Žene tamo podučavaju kako da proizvode i druge pčelinje proizvode osim meda i pčelinjeg voska – pelud, matična mliječ, pčelinji otrov i propolis.

Lovkinje na med

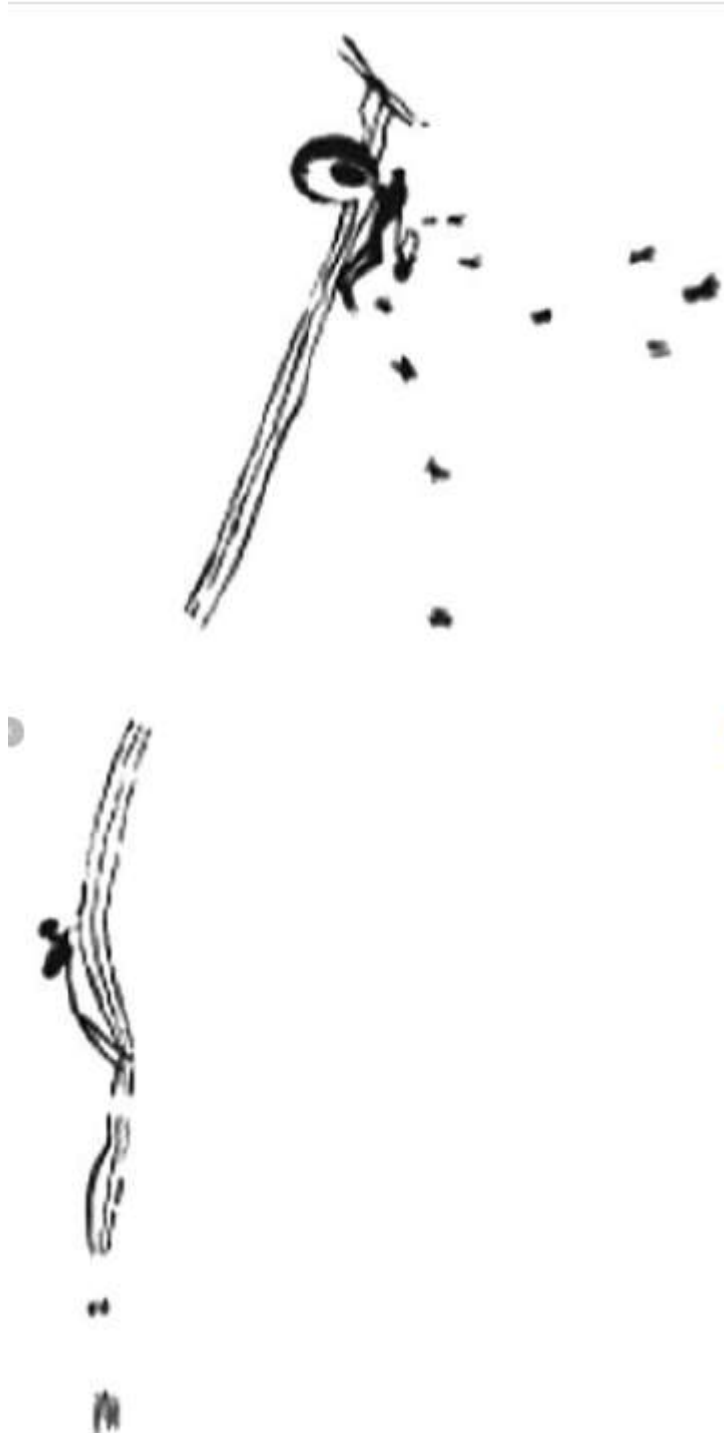
Pčelarstvo i žene imaju jednu dugu zajedničku povijest. Najznačajniju knjigu o povijesti pčela i pčelarstva napisala je strastvena britanska pčelarka Eva Crane, inače doktorica nuklearne fizike, rođena 1912. godine. Nakon što je proputavala cijeli svijet i dokumentirala povijesne ostatke pčelarstva i razgovarala s pčelarima o njihovim metodama pčelarenja objavila je niz knjiga i radova o pčelarstvu, a 1983. godine i knjigu „Arheologiju pčelarstva“ u kojoj je ustanovila da je čovjek uzimao pčelama med otkako postoji: „Traženje kolonija pčela koje su se gnijezdile u prirodi i uzimanje meda i voska od njih (lov na med) prethodilo je pravoj apikulturi, vjerojatno na svim područjima.

Eva Crane, nuklearna fizičarka i strastvena pčelarka, autorica značajnih knjiga o pčelarstvu, uključujući i najvažniju knjigu o povijesti pčelarstva / Izvor: <https://savethebee.org/>

Slično ponašanje lova na med poznato je i kod viših primata, uključujući čimpanze, koje koriste oruđe kako bi izvukle med. Stoga je vjerojatno da je i čovjek kao vrsta to prakticirao od najvažnije faze svog postanka... Pojava kolonija medonosnih pčela da se gnijezde u šupljinama drva (šumska apikultura) bila je međufaza između lova na med i prave apikulture, u šumama sjeverne Europe“. U fazi skupljanja plodova, kojima su se bavile žene u praskozorju čovječanstva, takvo skupljanje meda i voska vjerojatno je također bio njihov posao. Nije se vrcao med, nego bi se iz šupljina drveta ili iz kamene udubine, gdje se već pčelinja zajednica oformila uzimalo cijelo pčelinje saće. Saće pčele izrađuju od voska, a u njegove stanice pospremaju med, koji im je hrana za zimski period kad nema nektara u prirodi. U njih matica polaže ličinke koje se na medu othranjuju i postaju pčele. Američka antropologinja Alyssa Crittenden koja se proslavila proučavanjem evolucije ljudske prehrane posebno naglašava važnost meda i pčela u nastanku Homo sapiensa. Naime, ona piše koliko je saće uzeto pčelama bilo značajan izvor hrane za prve pripadnike roda Homo. Premda su im glavni izvor hrane bili meso ulovljenih životinja i biljna hrana koju su sakupljali,

medi pčelinje larve iz saća kao izvor glukoze i proteina bile su dopunsko gorivo za razvoj velikog mozga. Saće su bile nekvarljiva kalorična hrana koju su mogli čuvati i nositi sa sobom na svojim pohodima i jesti u periodu kad nije bilo druge hrane. Sposobnost roda Homo da pronađu i primitivnim kamenim oruđem uzmu saće iz košnica dalo im je prednost pred drugim vrstama, navodi Crittenden u radu „Važnost konzumacije meda u ljudskoj evoluciji“.

Crtež iz špilje Arana iz okolice Valencije u Španjolskoj, star oko 8000 godina, najstarije je svjedočanstvo interakcije čovjeka i pčela. Prikazuje dvije ljudske figure koje se lijanama penju uz stijenu na čijem se vrhu nalazi pčelinje gnijezdo. Figura koja je bliža vrhu sudeći po konturama tijela je žena, a nosi u ruci košaru za prikupljanje saća, dok oko nje lete pčele

U daljnjem razvoju pčelarstva njime su se bavili i žene i muškarci. Med se još od starih civilizacija Kine, Indije i Egipta koristio kao jedini zaslađivač sve do srednjeg vijeka, od njega se radilo i prvo alkoholno piće – medovina, koristio se za liječenje, za balzamiranje, vosak se koristio kao lijepilo u gradnji brodova, za pečatnjake itd.

Problem s prihvatanjem ženske dominacije i muške submisivnosti u pčelinjim zajednicama

Prvi se sustavno pčelama bavio Aristotel, koji je razlikovao radilice i maticu od truta, i divio se savršenoj organizaciji života u pčelijaku. I Rimljani su smatrali da je organizacija života u pčelinju slika idealne društvene organizacije kojima ljudska društva trebaju težiti. Smatralo se da je glavna pčela u košnici „kralj“. Otkriće da pčelinjakom upravljaju ženke i da je glavna pčela matica kraljica, a ne kralj, da su sve pčele radilice također ženskog spola, a da je jedina muška pčela – trut čiji je jedini posao u košnici da oplođuje maticu – nije bila dobrodošlo, i mnogi su autori to negirali. U pčelinjoj zajednici bude na desetke tisuće pčela, a samo je stotinjak muških pčela – trutova. Samo jednom u životu oni polete, a to je kada krenu za maticom na njen oplodni let. Tu se suoče s konkurencijom iz drugih pčelinjih zajednica. U visokom letu, na visini iznad 10 metara, najokretniji među njima uspiju oploditi maticu. Njihove spermije ona pohrani u sjemenu vreću koja joj je dovoljna za sva jajašca koje će izleći tijekom cijelog svog života. Matica se nakon oplodnog leta vraća u košnicu, iz kojeg više ne izlazi. Vraćaju se i trutovi, koji zauzmu svoje mjesto na vanjskim rubovima saća. Jedu med kojeg rade neumorno vrijedne ženske pčelice, ali oni ne rade ništa, nemaju niti žalca, ne sudjeluju u čuvanju pčelinje zajednice niti u obračunu sa pčelama iz drugih pčelinjih zajednica koje dolaze krasti njihov med. U novije vrijeme cijeni se da svojim tijelima u košnici doprinose čuvanju topline u hladnim zimskim danima kad se pčele zbiju jedna uz drugu kako bi očuvale temperaturu dovoljnu za preživljavanje. No to nije jako značajna uloga truta, jer uglavnom ih prije dolaska zime pčele izbace iz košnice pa vani ugibaju. Na proljeće će matica položiti jaja, iz kojih će se izleći trutovi za sljedeću sezonu.

Englez Charles Buttler objavio je 1609. godine knjigu o pčelama „Ženska monarhija“ u kojoj je detaljno opisao podjelu uloga između muškog i ženskog spola u košnici. Ali i stoljećima dalje govorilo se da je glavna pčela „kralj“. Kod nas je pčele čak dugo korišten termin „pčelci“, kao da zajednicom dominira muški spol, kao primjerice u „Patentu o pčelarstvu“ carice Marije Terezije iz 18. stoljeća koji se citira u nastavku ovog teksta.

Obitelj u lovu na odbjegli roj pčela na stablu, m 19. stoljeće

Pčelarenje je sve do nedavno zapravo bio dodatni posao žene u kućanstvu. U jednom od prvih tiskanih priručnika za pčelarstvo iz 1494. godine spominju se žene i pletare s pčelama koje one drže iza kuće. O pčelama su brinule uz ostale kućanske poslove poput vrta, šivanja, kuhanja, liječenja, tkanja, pletenja itd. Profesionalno su se pčelarstvom bavili muškarci, kojima je u tome pomagala njihova obitelj – žene i djeca. Profesija pčelarstvo razvila se posebno nakon izuma raznih tipova košnica, vrcaljki za med, izrade satnih osnova itd. u 19. stoljeću.

Žena i djevojčica pčelarkse 19. stoljeće, SAD

Patent o pčelarstvu carice Marije Terezije

U našim krajevima ključna osoba u razvoju pčelarstva kao dodatnog izvora hrane i prihoda obiteljima bila je carica Marija Terezija. Brižna upraviteljica Austro-Ugarske monarhije u svoje je doba naredila da svaki par koji se ženi mora zasaditi krušku tepku poznatu po iznimnoj rodности, a za provođenje reforme u pčelarstvu uvela je titulu učitelja pčelarstva. Prvi učitelj pčelarstva u njenom carstvu bio je Slovenac Antun Janša, koji je napisao i priručnik o pčelarenju. Od Kraljevskog vijeća za Hrvatsku, Slavoniju i Dalmaciju carica je tražila da imenuje učitelja pčelarstva na svom području. Dužnost je 1770. godine povjerena Antunu Gruberu iz Varaždina. Pčelarstvo je oslobodila od poreza, u Petentu o pčelarstvu iz 1775. godine piše i ovo:

“Vlasteli se osobito preporučuje što življa djelatnost u pogledu rasprostranjivanja pčelarstva. O blagostanju seljaka zavisi sreća, napredak i blagostanje svake države, zato su dužni vlasteli težiti za blagostanjem svega seljaštva. Na polju pčelarstva mogu vlasteli bez velikih

žrtava svom seljaštvu mnogo dobra učiniti: zato vlasteli našim najtoplije preporučujemo da svoje seljaštvo potiče na pčelstvo, pa ako ustreba da ga u tom i potpomažu.”

Carica Marija Terezija se, kao i Napoleon i drugi vladari, divila dobro uređenom životu u pčelinjaku, i značajno je unaprijedila pčelarstvo na području svoje monarhije (portret iz 1759. godine, autor Martin van Meytens)

Pčela kao nametnuti uzor ženama?

U 20. stoljeću već je opće poznato da pčelinjakom dominira ženka – „kraljica“, engl. *queen bee*, te da su pčele radnice također ženke, a da je trut nekorisni član pčelinje zajednice kojeg pčele koriste samo za razmnožavanje. Feministički pokreti 20. stoljeća žestoko kritiziraju što

se riječnik iz košnica primijenjuje na žene, primjerice, da žena treba biti vrijedna i požrtvovna za zajednicu kao što je pčela radilica.

Danas u Hrvatskoj žene se sve više bave pčelarstvom i kao hobiem i kao profesijom, a posebno suvremenim djelatnostima kojima se nadograđuje pčelarstvo i za koje se smatra da su budućnost u ovoj grani poljoprivrede – turizam na pčelarskom imanju, inhalacije zrakom iz pčelinjih košnica, proizvodnja ljekovitih i kozmetičkih pripravaka od pčelinjih proizvoda, educiranje djece o pčelama... Dapače, žene su u Hrvatskoj i nositeljice tih suvremenih trendova. Educira ih i okuplja Hrvatsko apiterapijsko društvo, kojem je na čelu predsjednica – dr. sc. Gordana Hegić, a od ove godine samo su žene u upravnom odboru ove udruge.

Piše: Leon Tiska

**** Ovaj tekst je dio novinarskog projekta 'Žene kao nositeljice suvremenih trendova u hrvatskom pčelarstvu', a objavljen je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije u sklopu projekta poticanja kvalitetnog novinarstva.***

Oznake: Angelina Joliepčelarstvopčele

@Copyright by Geromar 2013-2024 web by Gaja Gati